

חורבן וארשה

יהושע פרלה. עמ' 17-19.

תרגום המסמך המקורי מידיש לעברית בידי שרה דובר לבית פרלה ומאיה דובר-דפן

"בהזדמנות זו יסופר כאן מקרה, שמחד, קופא ממנו הדם בעורקים ומאידך זוהי נחמה פורתא, שנקודה של אנושיות עוד לא כבתה אצל כולם.

ברחוב שעננה 16, באחד הרחובות בגטו הקטן, נמצא בית-יתומים, מנוהל על ידי הסופר הפולני המוכר- יאנוש קורצ'אק. יאנוש קורצ'אק (יהודי -- שמו האמיתי הוא -- גולדשמיט) בעצמו רופא הקדיש את כל חייו לחינוך ילדים. הוא כתב ספרים נפלאים אודות ילדים ועבור ילדים. הוא ריפא ילדים והיה גם המנהיג הרוחני של בית היתומים בקרוכמלנה, ששמו נודע לא רק בווארשה, אלא בכל פולין.

לכתוב את סיפור החיים המופלא של יאנוש קורצ'אק, של איש אציל זה וסופר מופלא, בוודאי ימלא ספר שלם. לא כאן המקום ולא זהו הזמן. אני רק רוצה להזכיר, שבסכנות הגדולות ביותר, כאשר באופן אישי היה בסכנת השמדה על ידי הכלבים הגרמניים, לא עזב את בית-היתומים שלו ונשאר עם הילדים.

כאשר היטלר ימח שמו וזכרו, הקים בווארשה את הגטו, הועבר בית-היתומים של קורצ'אק לרחוב שעננה 16. פה המשיך את עבודתו היפה ופה גם נפל יחד עם הילדים.

כמאתיים ילדים, יתומים, עגלגלים, התחנכו בבית זה. ווארשה רעבה, אבל קורצ'אק השיג עבור ילדיו מזון מתחת לאדמה. הם היו רחוצים, לבושים בבגדים נקיים, שבעים, ישנו על מצעים נקיים, וכמו כל היהודים -- חשב, שישרדו את הכלב הגרמני המשוגע ויראו במפלתו הגדולה.

נפלה הגזירה לגרש את כל היהודים מוארשה, והקורבנות הראשונים היו החפים מכל החפים, הילדים.

יאנוש קורצ'אק התכונן לאסון. הגיעו אליו ידיעות ממוסדות ילדים אחרים, היכן שפינו את כל הילדים וללא השגחה, ללא אב, וללא אם -- ללא טיפת מים וללא פיסת לחם -- הובילו לאומשלאג-פלאץ ומשם אל מותם....

יאנוש קורצ'אק לא רצה להפקיר את מאתיים ילדיו. הוא גם לא התחבא או ברח, כפי שעשו מנהלי פנימיות-ילדים אחרים. יום או יומיים קודם לכן, לפני שההסגר ברחוב שעננה 16 החל, הוא ציווה על כל הילדים, להתרחץ מכף רגל ועד ראש, ללבוש שמלות קטנות וכותנות נקיות. לכל ילד היה ילקוט קטן עם לחם ובקבוק מים.

לא ידוע, אם הוא אמר לילדים למה עליהם להתכונן, ולאן יובילו אותם. ידוע רק שכאשר הגרמנים רוצחי הילדים, עטו על הבית ברחוב שעננה 16, היו גם קורצ'אק גם אחיות אחדות שעבדו בבית היתומים וכן מאתיים הילדים עמדו מוכנים לקבל את המוות.

הדרך האחרונה
סיפורו של מיתוס

המכון החינוכי הישראלי ע"ש יאנוש קורצ'אק ז"ר
The Korczak Educational Institute of Israel

עלי לשוב ולומר את המילה הבנאלית, שאין עט, שיכול לתאר את התמונה הנוראה הזו, ואין מקונן שיכול לספוד את האסון הזה.

ההיטלריסטים רוצחי הילדים פרצו לבית בירי פראי. מאתיים הילדים. מאתיים נבטי חיים ניצבו באימת מוות, שהנה הנה יורים בהם עד אחד.

זהו דבר מופלא: מאתיים הילדים לא צעקו, אלו שנשפטו למוות מאתיים נפשות חפות, לא בכו. אף לא אחד מהם נמלט, אף לא אחד מהם התחבא. הם רק התרפקו כמו סנוניות חולות, על מורם ומחנכם, על אביהם ואחיהם, על יאנוש ק' קורצ'אק כדי שישמור ויגן עליהם.

הוא עמד שם בראש. עם גופו הכחוש, השבור הוא גונן עליהם. הכלבים הגרמנים לא הייתה בהם ולו מעט שבמעט התחשבות, אקדח ביד אחת, ושוט ביד השנייה ונביחה כלבית:

-- מארש!

אבוי לעיניים, שהיה להן המזל החשוך, לצפות בתמונה מחרידה זו. יאנוש קורצ'אק ללא כובע, עטוף בחגורת עור, במגפיים, כפוף, מעוקם, מחזיק ילד בידו וצועד קדימה. והולכות גם כמה אחיות בסינרים לבנים ואחריהם מאתיים ילדים שראשיהם אך נחפפו, המובלים לעקידה. הילדים הוקפו מכל הצדדים בגרמנים, אוקראינים והפעם גם שוטרים יהודיים.

בוועד היהודי נודע בינתיים מה עומד לקרות בשעננה 16. החלו לרוץ, לטלפן ורצו להציל. את מי, חושבים אתם, רצתה הקהילה היהודית להציל? לא את מאתיים הילדים, רק את יאנוש קורצ'אק לבדו.

איש גדול ואציל זה, הודה יפה לאנשי הקהילה היהודית, שהקריבו את כל יהודי ווארשה, והלך עם ילדיו אל האומשל-פלאץ.

אבני המדרכה בכו, בראותן את המתרחש. הרוצחים ההיטלריסטים רק הדפו בפרגוליהם, וכל דקותיים ירו. עד היום הזה אין כל סימן, כיצד יאנוש קורטשאק ומאתיים ילדיו נכחדו. לפי כל הסימנים כבר לא נשאר מהם כל זכר. שיהיו מלותיי הספורות ראשי פרקים למגילה מדממת זו, ששמה יאנוש קורצ'אק ומאתיים חניכיו הקטנים."

"כך נחרבה ווארשה היהודית. חרבה ונחרבה. השבר גדול מכפי שאפשר לתאר. מי שלא חי זאת בעצם דמו, לא יכול לקלוט זאת. כל מה, שנכתב כאן הוא אך טיפה בים. אין עט, שיכול להקיף זאת בכל הגודל."

"שתהיינה מילים אלה התחלה עבור אל, שיישאו ויוכלו לקחת נקמה."

הדרך האחרונה
סיפורו של מיתוס

המכון החינוכי הישראלי ע"ש יאנוש קורצ'אק ז"ר
The Korczak Educational Institute of Israel

מתוך המבוא לספר (עמ' 4 בכתב היד- טקסט המקור):

כתיבת הרשימה התרחשה בזמן אמת, תחת סכנת חיים, תנאי מצוקה ודחק, אימה וסערת רגשות. "...אם שורותיי תהיינה כאוטיות, אם התאריכים לא בדיוק יתאימו, ימחלו לי. אינני יודע בעצמי כיצד אני יכול עדיין לאחוז עט בידי..."

בתחילת מלחמת העולם השנייה ברח פרלה עם בני משפחתו מוורשה, וכשפלו הגרמנים לברית המועצות, שבו לשם. את התקופה בגטו הוא תיאר ביומן שנקרא "חורבן ווארשע". הוא החל לכתוב את היומן בסוף אוגוסט 1942, כשפלוגת הגירוש הגרמנית עזבה את ורשה באופן זמני. כשחזרה, הפסיק לכתוב, כי נאלץ להסתתר. כתב היד מכיל בין היתר עדויות ראייה שלו על הגירושים ועל המתחולל בגטו. באפריל 1943 פותו לצאת מהמחבוא, נשלחו לבריקנאו ונרצחו.